

## Een eigen bedrijf tijdens de studie Ondernemende types

**Ze zijn er: studenten die tijdens hun opleiding een eigen bedrijf starten of verregaande plannen daartoe hebben.**

**De (bijna) twintigers die we spreken zijn echte ondernemers, die goed 'gebruik maken' van hun opleiding.**

HAS Den Bosch geciteerd: 'Al zou het zo zijn dat je ondernemen niet kunt leren, ondernemers kunnen wél veel leren.' Ondernemerschap maakt, steeds meer, deel uit van het groene onderwijs. Dank zij of ondanks de invoering van het competentiegericht leren, dank zij de overheid die een punt heeft gemaakt van ondernemerschap in het onderwijs (zie [www.lerenondernemen.nl](http://www.lerenondernemen.nl)), als 'zuurstof van Nederland'. De mbo-opleidingen hebben de deelkwalificaties waarin de leerling een ondernemingsplan opstelt en leert wat er komt kijken bij een bedrijfsovername (van het ouderlijk bedrijf). Scholen integreren het ondernemerschap eveneens in CKS-experimenten, met bijvoorbeeld miniondernemingen. Ze maken hierbij gebruik van het genoemde overheidsinitiatief Partnerschap Leren Ondernemen, een stimuleringsregeling waarbij de overheid subsidie en hulp biedt aan ondernemende scholen. Docent bedrijfskunde Koos Dekker vertelt dat HAS Den Bosch gebruik maakte van deze regeling voor de

studie Ondernemer en Bedrijf, bij het project Ruimte voor ondernemerschap. Deze studie was de voorloper van de nieuwe studievariant Topklas(se) Ondernemer. Het opzetten van Topklas(se) Ondernemer is mede gerealiseerd met extra middelen, waaronder impuls gelden.

### Planten en korrels

Gemma Walraven en Richard van Koltenburg zijn twee van de eerste lichte vierdejaars studenten die dit schooljaar in Den Bosch deze nieuwe studievariant Topklas(se) Ondernemer volgen. Hiervoor werden achttien derdejaars geselecteerd, met volgens de opleiding overtuigende en realistische plannen om iets nieuws op de markt te zetten. Nu, in hun laatste studiejaar, kunnen zij een eigen onderneming opzetten. Ze krijgen ondersteunende lessen, hebben inmiddels een businessplan geschreven en deden praktijkopdrachten voor ondernemers.

Op Gemma (21), student Tuinbouw en



**Passie:** Gemma heeft twee passies: bloemen en planten en het ondernemerschap. Haar ouders hebben een varkenshouderij. Ze kijkt waar iets te verdienen valt, houdt van zélf doen, dingen uitproberen, zelfstandig werken.

**Ambitie:** De ambitie om een tuincentrum te hebben, heeft ze al jaren. "Het werd concreter toen ik werd geselecteerd voor Topklas(se) Ondernemer."

**Ondernemerschap:** Is eigenlijk een vanzelfsprekendheid. "Ik heb allemaal ondernemende familie en vrienden om me heen." Ze is ook wel eigenwijs: ik kan het beter. Gemma noemt de vrijheid om zelf je tijd in te delen en de uitdaging van zelf bepalen hoeveel je verdient.

**Gemma wil een tuincentrum overnemen**

**Passie:** Richard is een werker, een doener, een ondernemer die wil groeien.

**Ambitie:** Zijn compagnon is een kweker, een commerciële man die de markt goed kent en een groot netwerk heeft. Richard zelf is meer van de organisatie. Een jaar geleden brachten ze Clay Cover op de markt, korrels voor het bedekken van de grond van een potplant (zie foto). Momenteel doen ze proeven om de samenstelling ervan te verbeteren.

**Ondernemerschap:** Richard noemt zichzelf heel zelfstandig - zijn vader en opa waren ook ondernemer - en vrij commercieel, "Ik haal makkelijk werk binnen. Ik wil kwaliteit leveren, dan krijg je meer klanten." Ook hij vindt de vrijheid van het zelfstandig ondernemen belangrijk. "Je eigen bedrijfscultuur creëren. Ik bepaal hoe het gaat."

### Richard heeft verschillende bedrijven



akkerbouw, specialisatie tuincentrum-management, maakte vooral de excursieweek aan het begin van het jaar indruk. Ze leerde veel van de dagelijkse bezoeken aan drie à vier bedrijven in allerlei sectoren. "Een kijkje in hun keukens, wat ze tegenkomen in de praktijk, de valkuilen." Ze vertelt dat de studenten in het diepe worden gegooid. "Je moet nu echt zelf gaan ondernemen, jezelf bewijzen. Zo kwam ik na uitgebreid onderzoek tot de ontdekking dat mijn wens, een nieuw tuincentrum opzetten, niet haalbaar is. Vandaar dat ik dit heb omgezet in een overnametraject."

Elke Topklas(se)-student wordt begeleid door drie coaches, vertelt Gemma, een docent, een personal coach - die zoek je zelf, in haar geval de eigenaar van een tuincentrum - en twee coaches met wie je een paar keer per jaar (spiegel)gesprekken hebt over de persoonlijke en zakelijke kant van je onderneming.

Een andere 'Topklasser', student Bedrijfskunde Richard van Kollenburg (23), richtte op zijn 18e het hoveniersbedrijf Rivako op, een eenmanszaak waarin hij inmiddels tevens schilderwerk verricht. Twee jaar geleden is hij binnen de studie Ondernemen en Bedrijf Veko Trading gestart. Een vof die 'innovatieve producten voor potplanttellers op de Nederlandse en Belgische markt brengt'. Richard besteedt veel tijd



aan het schilderwerk - "dat verdient goed". Dit werk voor zijn eenmanszaak, Veko Trading en school lopen door elkaar. Zijn wens om bijvoorbeeld bij Rivako personeel aan te nemen, werkt hij nu uit in een schoolproject. Zijn doel is dat de firma groeit, waardoor hij die meer op de achtergrond kan bestieren. Hoe ziet hij de rol van HAS Den Bosch in zijn ondernemerschap? "Je ontwikkelt je denkvermogen, dat kan een basis zijn voor toekomstplannen. Veel kennis en vraagstukken kan ik toepasbaar maken binnen mijn eigen bedrijf. En nog gratis ook! Bijvoorbeeld wat een vof-contractie inhoudt en hoe je die vastlegt. En hoe je een product kunt vermarkten."

### De Europese markt

Tweedejaars mbo Plantenteelt op het Prinsentuin College in Breda Timothy Mies (19) en Joost Beekmans (20) zijn vast van plan een eigen bedrijf te beginnen. Ze hebben grootse plannen. Hun 25 hectare grote kweekbedrijf van warmteplanten en potplanten, dat le-

vert in heel Europa, is op papier al helemaal ingericht. Coach Jos Scheurink vertelt dat momenteel ondernemerschap geen deel uitmaakt het curriculum. Maar dat gaat veranderen. Straks zijn het managen van een bedrijf, van de productie en ketenbeheer namelijk onderwerp in drie proeven van bekwaamheid binnen de CKS, waarmee de opleiding momenteel in jaar 1 en 2 experimenteert. Scheurink is enorm enthousiast dat Timothy en Joost zo ondernemend zijn. "Ze kennen geen schroom en leggen alle contacten die nodig zijn." De twee vormen een inspiratiebron voor de school. Want door hun ondernemerschap gaat de opleiding nu versneld aan de slag met ondernemen en is doende er een visie over te vormen. "Leerlingen houden je bij de les." De jongens zijn hoogstwaarschijnlijk rond het eind van hun derde jaar klaar met hun niveau 4-opleiding. In het vierde jaar wil men ze de mogelijkheid bieden om met de begeleiding van school hun onderneming te starten. "Als ze dat zelf →

**Passie:** Timothy en Joost zijn tuinders in hart en nieren. Timothy werkt al van kleins af aan in kwekerijen en heeft een eigen kas. "Als ik bij een tuinder kom, kijk ik altijd hoe hij het doet. Dan bedenk ik wat er beter kan en hoe ik dat zou aanpakken."

**Ambitie:** Timothy heeft de drang om te investeren en te groeien. Hij wil een grote plantenkweker worden.

**Ondernemerschap:** Joost vindt het mooie van ondernemen dat je laat zien dat je het zélf en zelfstandig doet en kan. Daarom wil hij een bedrijf opstarten, met alle facetten van dien. Hij vindt samenwerking heel belangrijk. Timothy: "Ik ben van de techniek en teelt, Joost is meer planmatig en voor het personeel."

### Timothy en Joost gaan het groots aanpakken



willen gaan ze dus pionieren, als proefkonijn fungeren", zegt Jos Scheurink. "Wanneer leerlingen hun opleiding eerder hebben afgerond, willen we ze binnen de CKS extra verdieping of verbreding bieden. In het geval van Timothy en Joost kan dat zijn middels een minionderneming."

Timothy en Joost zijn nu een half jaartje met hun plannen bezig, vooral in hun eigen tijd. Ze benaderen bedrijven zoals kassenbouwers en verwarmingsbedrijven en zoeken zelf alles uit wat nodig is voor hun toekomstige bedrijf. Ze vragen offertes aan en maken plannen. Ze vragen hun kleine docententeam Plantenteelt hulp als het aan de orde is, maar gaan niet speciaal met hen om tafel. Schoolopdrachten, bijvoorbeeld over personeelsbegeleiding, proberen ze wel als het kan toe te passen op hun bedrijf. Ze zullen hun plannenmakerij voortzetten, ook tijdens de HAS, die ze beiden hierna nog willen doen.

### Opleiding en advies

Tot slot nog kort de noemenswaardige plannen van twee ondernemers in spe op de CAH in Dronten, Peter de Jong (20, 3e jaar) en Marnix Paul (20, 4e jaar). Deze studenten die niet de opleiding Agrarisch Ondernemerschap volgen maar Tuinbouw en akkerbouw, willen een trainings- en adviesbureau oprichten. Het gat in de markt dat zij zien is het tekort aan kennis en opleiding in de tuinbouw. "Dat is een vraag uit de sector. We denken erover om workshops en trainingen voor bedrijven te verzorgen." Ze prijzen de hogeschool om het ondernemersklimaat. Marnix vindt dat de school echt bijdraagt aan een ondernemende houding. Ten eerste door het brede vakkenpakket, dat gericht is op wat je nodig hebt in de maatschappij, in een onderneming. Elke student schrijft sowieso een of meer ondernemingsplannen. En door de sfeer, de mentaliteit die heerst. "Ze dagen je uit iets te bedenken en ervoor te gaan."

De twee zeggen nog echt in een concept-

fase te zitten, en hebben daarom de ondernemersadviseurs en andere mensen van school nog niet kritisch naar hun plannen laten kijken. Teamleider Martin Duijkers vertelt dat hij en andere docenten de twee wel feedback geven, maar dat inderdaad verder school (nog) geen rol speelt. Hij noemt de twee zeer positieve voorbeelden van 'ontluikende ondernemerschapzin' in de reguliere opleiding. En: "Wij doen trouwens als enige Agrarische Hogeschool met onze studenten elk jaar mee aan het certificaat Ondernemerschap. Onze studenten scoren daar het hoogst van alle hbo-instellingen!" Verder vertelt Duijkers dat de opleiding meedoet aan projecten in allerlei verband op het gebied van ondernemerschap. Vooralnog willen Peter en Marnix vooral hun netwerk binnen en buiten school gebruiken en uitbouwen. Wellicht gaan het toekomstige adviesbureau en de CAH wel een samenwerking aan. Voor het echter zover is, gaat Peter eerst zijn studie voltooien en Marnix werk zoeken in de tuinbouwsector. □